

3. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 13–25.

Федченко Тетяна

*студентка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцентка Р. Винничук)
(м. Полтава)*

КУЛЬТУРНІ ПОТРЕБИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Україна відновила свою незалежність 30 років тому. Саме відновила, бо до цього ми вже не раз здобували та втрачали державність. Слід наголосити, що відновлення незалежності в 1991 р. не було випадковістю, тим більше подарунком долі. Навпаки, воно стало результатом тисячолітньої боротьби українського народу за право мати власну державу, право бути господарем на своїй землі. Проте, українці, в тому числі молодь, нарікають на державу, навіть не задумуючись, що самі ж відповідальні за її устрій та функціонування.

Сучасна молодь – це ровесники незалежності, й ті, хто дещо молодші; а також ті, хто брав участь, або був свідком двох революцій української модерної історії (Помаранчевої та Революції гідності), і ті, хто під час цих подій був ще дитиною.

За умови належної підтримки духовного, інтелектуального та фізичного потенціалу такий потужний людський ресурс, як сучасна молодь, є запорукою досягнення високого рівня економічного, політичного, суспільного розвитку в цілому.

Дозвілля часто розглядають через наявність вільного часу, який начебто є у всіх.

А також наголошують на індивідуальному вільному виборі при організації дозвілля. Проте якби це відповідало дійсності, працівниці в усьому світі не знали би про депресивні стани, проблеми зі здоров'ям і вигорання. Новий зсув у тому, як ми розуміємо, проводимо, вивчаємо дозвілля відображає сучасне життя з його стиранням соціальних поділів, але і з появою нових нерівностей.

Всесвітня організація охорони здоров'я включає показник дозвілля і рекреації у власний інструмент вимірювання якості життя. Вперше дозвілля стає предметом дослідження на межі XIX–XX століть – у класичній праці Веблена «Теорія бездіяльного класу». В античні та середньовічні часи наявність можливостей для дозвілля була прерогативою найбільш заможних. Водночас незалученість до виробництва і фізичної праці вважалася «облагороджуючою» і таким способом життя, якого варто прагнути, адже працею займалися лише невольні мешканки.

За Вебленом, ці характеристики стають символом соціального домінування, тому менш заможні люди, як-от міщани, і собі шукають можливостей для дозвілля, наслідуючи заможних і намагаючись уподібнитися їм. Таким чином, дозвілля стає бажаним і «перетікає» до інших соціальних класів.

У ХХ столітті відбувається комерціалізація дозвілля. Внаслідок стимулювання споживання після Другої світової війни, що відбувалося у розвинутих капіталістичних економіках, дозвілля стає продуктом, який продається. Населення заохочують насолоджуватися життям, купувати і вкладати в облаштування та декорування власного помешкання. Умовно, наявність телевізора стала свідченням високої якості життя. Зростання кількості власників житла, покращення житлових умов зробило дім безпечним простором, що гарантував певну автономність і контрольованість життя. Відтак з'являється дедалі більша різноманітність доступних домашніх розваг, таких як телебачення, а пізніше й інтернет. Соціальне життя стає більш приватним і часто проходить удома.

Постіндустріальна економіка начебто відкриває молодим і освіченим людям більше можливостей обирати, де і коли вони хочуть працювати. Працівники теоретично мають багато вільного часу і мали би бути менше поглинуті роботою. Однак вони витрачають вільний час на те, щоб збільшити свої заробітки, або на гібридні форми проведення часу, які складно класифікувати. Зокрема, думку про «кризу дозвілля» висловлює дослідниця Джуліет Шор.

Однак деяким людям тривала і напружена робота, навпаки, приносить задоволення, їм подобаються нові проєкти, складні задачі та виклики. Такі тенденції спровокували обговорення того, чи можна таку роботу (переважно розумова праця, або knowledge work) вважати «новим дозвіллям». У науковій спільноті, зокрема, вивчають вплив збільшення тривалості робочого часу на індивідуальний рівень задоволеності життям, сім'ю і громаду. Наприклад, дослідження бухгалтерів-трудоголіків робить спробу глибше проаналізувати причини явища стирання меж роботи і життя, яке опитані люди називали не інакше як «вільним вибором».

Діджиталізація у ХХІ столітті призводить до урізноманітнення способів проведення часу вдома : це і онлайн-ігри, і соціальні мережі, і влоги. Члени сім'ї, які раніше збиралися ввечері навколо телевізора, тепер можуть самостійно обирати контент, який їх цікавить, і споживати його окремо. Адже тепер вони мають персональні електронні пристрої і доступ до швидкісного інтернету. Відбувається фрагментація дозвілля, адже тепер проживання під одним дахом вже не є гарантією проведення часу разом. Це можна розглядати і як недолік, і як певну перевагу, адже цифрові технології дозволяють спілкуватися і разом

проводити час тим членам родини чи друзям, що фізично перебувають далеко одні від одних.

У ХХІ столітті дозвілля дедалі частіше пов'язують не з роботою та виробництвом, а з культурою та споживанням. Таким чином, пізніші дослідження відходять від традиції вивчати дозвілля у його зв'язці з роботою і зосереджують увагу на взаємозв'язку між дозвіллям та культурою. Дедалі більше досліджень переймають таку перспективу і цим самим впливають на розробку політик, пов'язаних із дозвіллям та культурою.

Сучасне українське суспільство характеризується глибокою соціокультурною диференціацією, що в стані економічної кризи тільки підсилюється, створюючи додаткову напругу у соціумі. Серед регуляторів диференціації, як то : приналежність до вікових і гендерних груп, культурний капітал, етнічна й релігійна ідентичності помітно підвищується роль соціально-економічних статусів, що забезпечують матеріальні умови життя людей. Завдання економічного виживання й необхідність відстоювати вітальні (життєві) основи існування в ситуації, що створилася, приводять до деформації сформованої структури й змісту потреб населення, обмеженню й без того невисоких культурних стандартів, деструкції культурних практик. На цьому фоні відтворюються розходження в системах потреб соціально слабких і соціально заможних категорій громадян, зберігається й продукується нерівність в умовах реального споживання культурних продуктів.

Укоріненню сегментації статусних груп у соціокультурному просторі, збільшенню між ними дистанції у сфері духовних, інтелектуальних, естетичних запитів і їхніх реалізацій сприяє активність політичних еліт та ринку щодо ідентифікації цих груп як об'єктів цільового впливу.

Деформація сформованої структури й змісту потреб населення, яка фіксується як помітні зсуви в бік посилення матеріальних факторів в умовах економічної нестабільності, – один з наслідків трансформаційних перетворень українського суспільства за останні десятиліття. Це не означає, що культурні й духовні потреби, прагнення до самореалізації повністю витісняються й нівелюються. Однак відомо, що такі потреби, відповідно до моделі ієрархії потреб А. Маслоу, відносяться до вищих мотиваційних структур людської діяльності й повноцінно реалізуються при відносній задоволеності потреб біологічної й захисної властивості. Тому економічний тиск, приймаючи різні традиційні й ринкові форми, здатний зменшувати й коректувати культурні домагання, відсуваючи їх у перспективу «відкладених» або використовуючи як компенсаторні механізми згладжування розбалансованої системи потреб і мотивацій.

Проблема збільшується у зв'язку із кризовими станами ідентичності індивідів і груп, сполученими із втратою ними контролю над відтворенням і

конструюванням ідентитетів особистостей. У порівнянні з періодом кінця 90-х рр. минулого століття й початком нинішнього, коли описана проблемна ситуація виявилася максимально, до 2008 р. спостерігалася помітна позитивна динаміка реформації мотиваційної й ціннісної основи соціальної дії, показників задоволеності життям, що було обумовлено стабілізаційними економічними й соціальними процесами, національно-культурним розвитком, соціокультурною й психологічною адаптацією до умов життя. Проте фінансово-економічна криза 2008 р. знову істотно загострила дану проблему у зв'язку зі зростанням ризику нових деструкцій системи потреб значної частини населення, підвищуючи тим самим її актуальність для суспільної й наукової уваги.

Список використаних джерел :

1. Благополуччя молоді в містах : практичний посібник. Київ, 2018. 107 с.
2. Злобіна О. Дозвілля молоді України активно переноситься в Інтернет-мережі. Київ, 2010. URL : <http://2008.dif.org.ua/ua/analit/rkjej>
3. Кінотеатри, інтернет, саморозвиток : яким є дозвілля міської молоді. URL : <https://mistosite.org.ua/ru/articles/kinoteatry-internet-samorozvytok-iaakum-ie-dozvillia-miskoi-molodi>
4. Прохоренко Т. Г., Зборовська О. П. Соціально-культурні цінності молоді в умовах трансформації суспільства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету*. 2008. Т. 11. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VMSU/2008-02/sociology.htm
5. Підлісний М. М. Соціологія молоді : навчально-методичний посібник для курсантів денної форми навчання. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 91 с.

Холіна Юлія

*магістрантка Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
(науковий керівник – старший викладач Н. Кохан)
(м. Суми)*

МАСОВА КУЛЬТУРА І МАСМИСТЕЦТВО

У статті розглянуто та проаналізовано основні концепції теоретичного осмислення феномену масової культури.

Ключові слова : елітарна культура, маскультура, кітч-культура, мід-культура, арт-культура, символіка.

Постановка проблеми. На початку ХХ ст. у країнах Європи відбулися значні перетворення, що призвели до знецінення національних культурних